

Om Brexit

Månedsbrev 11/2017

I mars 2019 er Storbritannia ute av EU. Eller er britene det? Sjømannspresten i London tviler.

Arne Jon Isachsen
Centre for Monetary
Economics (CME)

De som ville at Storbritannia skulle forbli i EU, gikk på en skikkelig smell i juni i fjor. Under folkeavstemningen på selveste Sankthansaften fikk "Leave" en oppslutning på 52 prosent og "Remain" på 48 prosent. Statsminister David Cameron gikk av, og inn i Downing Street 10 flyttet Theresa May, som i seks år hadde gjort en god jobb som innenriksminister.

Da Norge ved folkeavstemningen i 1994 sa Nei til å bli med i EU, lå alternativet klart, EØS-avtalen, som var blitt forhandlet frem i perioden 1989-1992. Britene derimot har ikke noen Plan B. Hva gjør vi om "Leave" stikker av med seieren? I arroganse og overmot hadde David Cameron sett bort fra denne muligheten. Hvilket gjør jobben til Theresa May desto mer krevende.

Britene ... har ikke noen Plan B. Hva gjør vi om "Leave" stikker av med seieren?

Ingen krise etter "Leave"

Spådommen fra "Remain" om at Storbritannia umiddelbart ville oppleve en økonomisk krise om utmeldelse ble resultatet, har ikke slått til. Rett nok falt det britiske pundet med 10 prosent mot euroen (og 15 prosent mot dollaren, som således falt med 5 prosent mot euroen). Men produksjonen holdt seg oppe, godt hjulpet av den bedring i konkurranseevnen som et svakere pund innebærer. I 2016 kunne Storbritannia glede seg over en BNP-vekst

på 1,8 prosent, nest høyest i EU, med bare Tysklands 1,9 prosent foran seg. For innværende år ligger det an til en vekst på 1,5 prosent, samtidig som andre EU-land gjør det bedre enn i fjor. Arbeidsledigheten på dette øyriket er på beskjedne 4,3 prosent, det laveste på over ti år.

ETT LAND – FIRE LANDSLAG

Storbritannia er geografi. En øy. Med Skottland i nord og Wales i vest. Resten er England.

United Kingdom (UK) er et land, eller et kongerike, slik det fremgår av navnet, som i tillegg til Storbritannia også inkluderer Nord-Irland. Selv om det er ett land, har det fire landslag i fotball. England er kvalifisert for VM i Moskva til sommeren. Wales, Nord-Irland og Skottland endte så vidt utenfor deltakerlisten.

I dagligtale brukes begrepet Storbritannia ofte synonymt med UK. Formalistene har rett i at når begrepet Storbritannia anvendes, faller Nord-Irland utenom. I dette månedsbrevet lar vi dagligtale trumfe formalisme.

I 1921 ble Nord-Irland opprettet som egen rettslig region som en del av Storbritannia, skilt ut fra Sør-Irland, som året etter ble en selvstendig nasjon. Mens resten av Irland stort sett var katolsk, var flertallet i Nord-Irland protestanter, dog med en betydelig katolsk minoritet.

På slutten av 1960-årene startet "The Troubles", en tre tiår lang voldelig konflikt mellom de to gruppene. I påsken 1998

nådde man frem med den såkalte Langfredagsavtalen som bidro til å ro gemyttene kraftig ned.

Med fri flyt av varer og tjenester, kapital og arbeidskraft innen EU-området, er alt som heter grenser med militære vaktposter forsvunnet mellom Nord-Irland og Irland. Det har hatt en positiv innvirkning på relasjonen mellom katolikker og protestanter i Nord-Irland.

I mars 2019 er Storbritannia ute av EU

I desember 2007 ble Lisboa-traktaten, som kan betegnes som EUs grunnlov, undertegnet av de 27 EU-landene. Først nå ble det anledning for et EU-land å melde seg ut. I artikkel 50 heter det:

“Enhver medlemsstat kan i samsvar med sine forfatningsregler beslutte å melde seg ut av Unionen.” Den 29. mars i år tok Storbritannia artikkel 50 i bruk. Det var enighet mellom EU27¹ og Storbritannia at man skulle sette av to år for å forhandle

frem hvordan relasjonen mellom dem skal være når utmeldelsen er et faktum. Hvilket betyr at Storbritannia den 29. mars 2019, klokken elleve om kvelden, ikke lenger er medlem av EU.

Veien videre

I juni i år møttes forhandlingsdelegasjonene fra EU og Storbritannia til de første samtalene. Det har de fortsatt med å gjøre, en uke, hver fjerde uke.

Delegasjonen fra britisk side ledes av David Davis som er minister for “Exiting the European Union”. Michel Barnier er sjefsforhandler for EU for Brexit. Han har en profesjonell holdning til det hele:

“The UK has chosen to leave the EU. We regret and respect the decision.”

Hva gjelder relasjonen EU og Storbritannia skal ha etter 2019, snakkes det mest om disse to alternativene: En handelsavtale à la Canada med “nogat attåt”. Eller den norske

¹ 1. juli 2013 ble Kroatia tatt opp som det 28. medlemsland i EU.

modellen der Storbritannia går med i EØS. Den siste varianten innebærer ikke store endringene og kalles gjerne "soft Brexit". Den første varianten kommer i flere versjoner, og heter "hard Brexit".²

Finansminister Philip Hammond som skal legge frem nytt statsbudsjett den 22. november, hører med til de "bløte" i spørsmålet om den fremtidige relasjonen til EU, samtidig som han er blant de "harde" når det gjelder balansen i statsbudsjettet – et underskudd utover måltallet på maksimum to prosent kommer ikke på tale.

...at Storbritannia den 29. mars 2019, klokken elleve om kvelden, ikke lenger er medlem av EU.

"Hard Brexit" kjøres hardt av duoen Boris Johnson og Michael Gove, som begge stod hardt på for å melde Storbritannia ut av EU. Boris er utenriksminister. Michael er minister for "Environment, Food and Rural Affairs". Da Theresa May tok over for David Cameron, lå Boris Johnson an til å kapre statsministerjobben. Men da Michael Gove trakk sin støtte til ham, trakk Boris sitt kandidatur.

Nå har vennskapet tatt seg opp igjen; i fellesskap angriper de statsministeren for

ikke å kjøre hardt nok for en "hard Brexit". I "hemmelig" brev til henne nylig skriver de at noen av ministrene i regjeringen, uten å nevne navn, "... were not preparing for a 'no deal' Brexit with anything like sufficient energy". Philip Hammond er mannen de har i tankene.

Neste milepæl er i midten av desember

Michel Barnier synes forhandlingene går tregt. Etter planen må man i rimelig grad avklare tre spørsmål før forhandlingene om de to store spørsmålene tar til for alvor. De to store går slik:

- Hva slags handelsavtale mellom UK og EU? Inklusive spørsmål om flyt av arbeidskraft og kapital. Selve handelen i varer går det trolig greit å enes om – frihandel som nå. Hva gjelder handel med tjenester er situasjonen mer delikat. Finansielle tjenester som City i London lever høyt på, risikerer i ikke liten grad å flyttes ut. Hvilket elegant fanges opp av Lloyd Blankfein, sjefen for den amerikanske storbanken Goldman Sachs, når han i tiden fremover forventer å bruke adskillig mer tid i Frankfurt enn før.
- Det andre hovedspørsmålet er hvordan reglene skal være i en overgangsfase fra

² En variant her er ingen ny handelsavtale overhodet. Hvilket innebærer at man faller tilbake

på reglene til Verdens handelsorganisasjon (WTO) for regulering av handelen mellom UK og EU.

mars 2019 og to år fremover, som er tiden for overgang man ser for seg.

Men før man kan sette i gang med disse “hovedforhandlingene”, må man skimte klart løsningen på tre problemer:

- Hva slags ordning for Nord-Irland? Mer konkret hvordan unngå en deling av den irske øya med grenseposter og andre fysiske hindringer nå som EUs grense mot Storbritannia vil gå 50 mil tvers over øya? (Se boks).
- Hva slags ordninger ser man for seg for britiske statsborgere som oppholder eller bor i EU27-landene? Og ditto for EU-borgere med opphold i Storbritannia?
- Hvilken sum tenker man seg at UK skal betale til EU ved uttredden? Sin andel av fremtidige forpliktelser kan de ikke løpe fra. Theresa May har antydnet 20 milliarder pund. Fra EU sin side høres 60 milliarder mer passende ut.

Et tredje alternativ er å la tiden gå og bli likevel.

På dette siste spørsmålet er det bevegelse på britisk side. Man er ikke fremmed for å høyne budet ganske kraftig. Med enighet på dette tredje punktet blir det lettere å nå frem på de to andre.

Et tredje alternativ er å la tiden gå og bli likevel.

Michael Barnier og David Davis tar mål av seg til å avklare de tre mindre temaene på neste forhandlingsmøte i midten av desember. Om de lykkes med det, kan forhandlingene om de store temaene ta til for alvor.

Plus ça change, plus c'est la même chose

Et tredje alternativ – i tillegg til “hard Brexit” eller “soft Brexit” – skal vi heller ikke se helt bort fra. Som Torbjørn Holt, som er prest i Sjømannskirken i London, og som har bodd 19 år i Storbritannia, peker på:

“Et tredje alternativ er å la tiden gå og bli likevel.”³

Det samme er skribenten Philip Stephens inne på i Financial Times den 9. november:

“The last hope is that there is a hidden irony in all this: that the political chaos wrought by the referendum is the only thing that could stop Brexit happening.”

19. november 2017

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>

³ Side 211 i Anne Groths nye bok “Hva nå? Min reise i Storbritannia i en Brexit-tid”.